

פתרון הבחינה באזרחות תשע"ח, 2018

שאלונים: 34204, 175, 34281

מוגש ע"י צוות המורים של High-Q Global

הערות:

1. תשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון .
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות .
3. חלק מהתשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים.

פרק ראשון

א. ציין: עקרון שלטון העם

הצג: העם הכולל את כל אזרחי המדינה הוא מקור הסמכות השלטונית במדינה, הוא הריבון. העם הוא שאחראי על ניהול המדינה, ועל קביעת כללי המשחק בה.

בסס: "תושבים רבים מגיבים על המתפרסם, ומביעים את דעתם בנוגע לפעילות העירייה, וכך מבטיחים את ההתנהלות התקינה של העירייה בפעילותה למען תושבי העיר".

הסבר: האזרחים, תושבי הערים מבטיחים את ההתנהלות התקינה של העירייה בכך שהם מביעים את דעתם לטובת תושבי העיר. התושבים הם הריבונים בעירייה, והם מקור הסמכות בה.

ב. ציין - הזכות לשם טוב (יכול להיות גם- הזכות לכבוד)

הצג- זכותו של כל אדם ששמו לא יוכפש (שלא יפורסם מידע שקרי לגביו) אין לפרסם מידע שיש בו כדי לפגוע בשמו ובדמויו הציבורי של אדם ללא סיבה.

בסס- "פרסם תושב קללות וגידופים המכוונים לראש העיר".

הסבר- הקללות והגידופים של התושב לא יכולים להיות ענייניים, ומבוססים על האמת. בקללותיו ובגידופיו בפגע התושב בשמו הטוב של ראש העירייה ללא סיבה עניינית.

פרק שני

3. ביטוי לאופי דמוקרטי בהכרזת העצמאות- " תקיים שיוון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"

ביטוי לאופי יהודי בהכרזת העצמאות- " מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות"

4. שיטת בחירות ארצית- כל הארץ מהווה אזור בחירה אחד לצורך חישוב תוצאת הבחירות או המדינה.

שיטת בחירות יחסית- על פי שיטה זו ניתן ייצוג בפרלמנט לרוב הקבוצות במדינה. מספר המושבים של כל אחת מהמפלגות המיוצגות בפרלמנט הוא יחסי למספר הקולות שבהם.

5. אחריות מיניסטריאלית- מוטלת על כל שר מתוקף היותו שר הממונה על ביצוע מדיניות משרדו השר אחראי גם לדברים שנעשו במשרדו ללא ידיעתו, או בניגוד להוראותיו.

7. מחויבות לקליטת עלייה יהודית- מדינת ישראל מחויבת ע"פ הכרזת העצמאות וחוק השבות להעלות יהודים לארץ ולקלוט אותם.
- מחויבות לשמירה על הביטחון של יהודים בכל העולם- תפיסת העולם והחוקים של מדינת ישראל קובעים כי במקרה בו נשקפת סכנה לביטחונם של יהודים בעולם, ישראל תיקח עליהם אחריות ותדאג לפעול למען ביטחונם ואף תפנה אותם.
- אשכול:
8. מאפיינים לחברה החרדית- מאמינים בהשגחה אלוהית, מקפידים על קיום מצוות, מערכת חינוך נפרדת.
- הסדר הסטטוס קוו מאפשר לחרדים ללמוד במערכות חינוך נפרדות, מקפיד על כשרות במוסדות ציבור, דבר שמאפשר לחרדים להגיע למוסדות ציבוריים, מבלי שתיפגע יכולתם לממש את אמונתם.
9. התקשורת- דיווחים רשמיים ע"י מוסדות השלטון לגבי דברים שמתרשים במדינה. כמו כן, קיימות הדלפות לא רשמיות ע"י גורמים שלטוניים, וחוץ שלטוניים.
- פרשנות- התקשורת מספקת הסברים ופרשנות לעובדות שהיא מוסרת על מנת להנגיש אותו לבן אדם שאינו מתמצא בתחום, וכדי להביע את עמדתה, ואת האינטרס הציבורי שיש במידע, כפי שהיא מבינה אותו.
- הזכות לחופש ביטוי מאפשרת לכל אדם לבטא כל דעה, רגש, אמונה, העדפה, בכל דרך – אמצעי תקשורת, מפרשנים מידע באופן סובייקטיבי, ובכך מביעים את עמדתם הייחודית.
10. פריימריז (בחירות מקדימות)- הליך שבו חברי מפלגה בוחרים את העומד בראשה, או את רשימת המועמדים של המפלגה. במושג "פריימריז" משתמשים בדרך כלל כשמדובר בבחירות הפתוחות לכל חברי המפלגה.
- בדמוקרטיה עקיפה (ייצוגית) בוחרים התושבים נציגים שיקבלו עבורם את ההחלטות וייצגו את האינטרסים שלהם. גם בפריימריז הנבחרים אמורים לייצג את האינטרסים ואת הדעות של הבוחרים שלהם.
11. שתי סמכויות של הרשות המקומית:
- חקיקת חוקי עזר- חוקים עירוניים ייחודיים. חוקים אלה כפופים למשרד הפנים.
- סמכויות בתחום התכנון והבניה- וועדות מקומיות המאשרות תכניות בנייה. כפוף למשרד הפנים.
- עקרון שלטון החוק בא לידי ביטוי בחקיקת חוקי העזר במובן הפורמאלי, ובכך שהרשות המקומית כפופה לחוק הראשי, ומנסחת באופן ברור כיצד יש לפעול ברשות, על כל מאפייניה הייחודיים.
12. ארגונים חוץ ממשלתיים ("מגזר שלישי")- המגזר השלישי הוא מגזר הפעילות במשק הכולל את הארגונים הפועלים ללא כוונת רווח ואינם חלק ממוסדות המדינה והשלטון המקומי. המגזר השלישי כולל מוסדות ללא כוונת רווח, עמותות, אגודות שיתופיות וארגונים אחרים הפועלים בענייני ממשל אך בלא תלות בממשלה כלשהי.

עקרון הפלורליזם מעודד, בין היתר את קיומם של ארגונים שונים, בניהם ארגונים מהמגזר השלישי שיפעלו לטובת האוכלוסיות, אלו הערכים בהם הם מאמינים.

פרק שלישי

13. הצג: מדינת לאום אתנית תרבותית- קבוצת אנשים שהמאפיינים המשותפים שלהם והזהות הלאומית שלהם, מבוססים יותר על יסודות שאינם פרי בחירה, כמו היסטוריה, שפה ומוצא משותף, מאשר על יסודות שהם פרי בחירה, כמו ערכים ואידיאולוגיה משותפת.

בס: "גם בזהותה היהודית של מדינת ישראל, וגם בזהותה כמדינה דמוקרטית המממשת את זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית".

הסבר- לעם היהודי יש זכות להגדרה עצמית בזהות היהודית שלו שהיא זהות לאומית, תרבותית, דתית ועם היסטוריה משותפת.

14. הצג- עריצות הרוב- במסגרת קבלת החלטות, הכרעה על פי עקרון הכרעת הרב אשר עלולה לפגוע באזרחים או בקבוצות מיעוט – חוסר סובלנות, פגיעה בזכויות אדם ואזרח, דיכוי קבוצות מיעוט.

בס- "המוסר היהודי דורש מאיתנו לנהוג בכבוד כלפי המיעוטים שאינם משתייכים לקבוצות הגדולות והחזקות בחברה ולהימנע מפגיעה בזכויותיהם. לצערי, בחברה הישראלית יש גזענות וניכור, והתפתחו בה דעות קדומות כלפי כמה קבוצות בחברה".

הסבר- הגזענות, הדעות הקדומות והניכור סותרים את הסובלנות הדמוקרטית ופוגעים בזכויות המיעוט, ובזכויות האדם והאזרח. החברה הישראלית ע"פ הקטע עלולה לפגוע במיעוטים ע"פ הקטע, ובכך לגרום לעריצותו של הרוב.

15. הצג- עקרון הסובלנות- הכרה בכבודו של האדם ובחירותו להיות שונה. על מנת שעקרון הפלורליזם יוכל להתקיים עלינו לנהוג בסובלנות כלפי "האחר".

בס- "אני סבור שלא את השוני עלינו להעלים, כי אם את הדעות הקדומות כלפי אחרים, וכי אנחנו חייבים להתחשב בצרכי האחר ובדעותיו ולהימנע מפגיעה בהם. כך ניצור חברה מוסרית וצודקת יותר וחיים משותפים וציבים".

הסבר- לדעת כותב המאמר יש לגלות סובלנות כלפי "האחר". השוני בין אנשים הוא טבעי, ויש להתחשב בצרכי האחרים, ולהימנע מפגיעה בהם.

פרק רביעי

16. הצג- תפקיד הכנסת ע"פ המוצג בקטע הוא- הצעה לסדר היום – דיון שנערך במליאת הכנסת בנושא שנמצא על סדר היום הציבורי. מטרתו לעורר את דעת הקהל ולהראות שהממשלה לא מטפלת בעניין כראוי.

בס: "כמה חברי כנסת טענו שהממשלה אינה פועלת במידה מספקת לפתרון הבעיה, ודרשו שהממשלה תקבע כי הפחתת מספר תאונות הדרכים היא יעד לאומי"

הסבר: חברי הכנסת ביקרו את הממשלה בכך שאינה פועלת כראוי בטיפול בתאונות הדרכים, לכן, בהצעה שעלתה לסדר היום, הציגו חברי הכנסת את הטיפול הלקוי לדעתם של הממשלה, זאת במטרה לעורר את דעת הקהל בנושא זה.

17. הצג- זכויות מיעוטים- זכויות מיעוטים בדמוקרטיה נובעות מהתפיסה שזכויות צריכות להינתן לא רק ליחידים אלא לקבוצות, מכיוון שחלק מהזכות של כל אדם במדינה דמוקרטית היא להגדיר את עצמו לא רק באופן אישי אלא דרך השתייכות לקבוצה. זכויות מיעוטים או זכויות קבוצה אינן קשורות לזכויות האדם והאזרח או לזכויות החברתיות.

קבוצת מיעוט היא כל קבוצה שלה יש מרכיב ייחודי או מספר מרכיבים ייחודיים שמבדילים אותה מקבוצת הרוב במדינה. מרכיב ייחודי כזה יכול להיות דת, שפה, תרבות, מוצא אתני או מורשת. ההנחה העומדת ביסוד זכויות המיעוטים היא כי כל קבוצת מיעוט שואפת לשמר את עצמה ואת הזהות שלה, ועל כן נדרשת הכרה של המדינה בקבוצה ומתן האפשרות לשמר את הייחוד והזהות שלה.

בסס: "הודיעה רשות הטבע והגנים כי תערוך בשמורות הטבע סיורים וסדנאות בשפה הערבית ותפיק עלוני הסברה ומערכי הדרכה בערבית".

הסבר- הפעילות של רשות הטבע והגנים אינה קשורה לזכויות האדם והאזרח, או לזכויות חברתיות, היא מכירה בחברה הערבית כקבוצת מיעוט, ומביאה לידי ביטוי זכות זאת ע"כ שהיא מנגישה לחברה הערבית את הסיורים בשפת האם שלהם.

18. הצג- חוק חינוך ממלכתי- מבטא את ההיבט החינוכי, היסטורי, תרבותי: כיון שהוא מציין את הצורך לחנך את הנוער בישראל על פי הערכים המצויים במורשת היהודית ובכך הוא מבטא מדינה יהודית. כמו כן מאפשר לבתי הספר במגזרים השונים לבטא ערכים חשובים המייחדים את הקבוצות השונות המרכיבות את החברה הישראלית.

בסס: "תגבש המלצות להעמקת הלימוד על מורשת יהדות ספרד והמזרח בבתי הספר".

הסבר- הוועדה גיבשה המלצות להעמיק לימודי מורשת לתלמידי ישראל, והיא מבוססת על חוק חינוך ממלכתי שרואה צורך לחנך את הנוער ע"פ המורשת היהודית.

19. טענה- אני בעד דרשותיהם של הנכים להעלאת קצבתם לשכר מינימום.

טענה 1: הגישה הסוציאל דמוקרטית טוענת כי יש לצמצם את הפערים הכלכליים בין עשירים לעניים, וכי יש מחויבות לדאוג לאינטרס החברתי של כלל האזרחים. הנכים, הם ציבור שלרוב תנאי הפתיחה שלו בחיים הם פחות נוחים מבחינה כלכלית, בגלל קשיים פיזיים, צורך בתרופות, וקושי גדול יותר להתמקצעות ולמציאת תעסוקה, לכן ראוי שהמדינה תדאג שיוכלו לחיות ברמת חיים של שכיר המשתכר בשכר מינימום.

טענה 2: בנוסף, לדעתי, המדינה צריכה להרחיב את הזכויות החברתיות שלה בתחום הבריאות כיוון שמצבה הכלכלי של המדינה הוא טוב בפרק הזמן הנוכחי, והיא יכולה לאפשר יותר חמלה כלפי אוכלוסיות חלשות ומוחלשות מבלי שהדבר יגרום לנזק בלתי הפיך למשק.

20. טענה- לדעתי יש להעלות את הגיל המותר לרכבי אופניים חשמליים.

טענה 1: הזכות לשוויון, מדיניות של הבחנה- בהבחנה צריך להיות יחס שונה, בלתי שוויוני, כלפי יחידים או קבוצות, על בסיס מוצדק והוגן. במקרה הזה, היחס לצעירים חייב להיות שונה כיוון שלרובם המכריע אין רישיון נהיגה והם אינם מודעים לחוקי התנועה השונים. השונות היא רלוונטית שכן יש הבדל בין מבוגר, שמתבגר יותר, והופך בד"כ לאחראי יותר ככל שגילו עולה.

טענה 2: הזכות לחיים וביטחון מחייבת את המדינה לדאוג לביטחונם של התושבים. רכיבה של צעירים לא אחראיים, ולא מודעים כבר גרמה ליותר מידי תאונות, שבה נפגעו גם הולכי רגל וגם נהגים מרובי האפניים החשמליים, ולכן המדינה חייבת להגן על אזרחיה, ולהעלות את הגיל בו יהיה מותר לרכוב על אופניים חשמליים.